

De surrealistiske kvinder blev glemt – nu vender de stærke malere tilbage

Hele to udstillingssteder i København rehabiliterer de glemte surrealistiske malere. Men hvorfor blev de glemt, og hvem var de?

Af Torben Weirup

Kvindelige kunstnere havde det ikke nemt i gamle dage.

Få mænd mente, at kvinderne sådan rigtigt kunne være malere. Udover når det kom til lidt husflid og blomsterbilleder. Indtil 1908 kunne de ikke blive optaget på Kunstakademiet, og da det så endelig lykkedes, var det med visse restriktioner og kvinderne udførte i adskillige tiår en forsvindende minoritet på billedkunstskolerne. Nogen støtte havde de i reglen ikke fra mænd.

Det er muligt, eleverne fattede mere end almindelig sympati for hinanden på Akade-

miet, men blev det så til ægteskab, var der i reglen kun plads til et kunstnerego.

Hvem husker således maleren Yrsa Hansen? Nej, vel? Yrsa Hansen udstillede regelmæssigt på blandt andet Kunstnernes Efterårsudstilling og Charlottenborgs Forårsudstilling frem til 1922. Så giftede hun sig med Vilhelm Lundstrøm, og på bryllupsrejsen på vej til Paris havde de dårligt nok passeret Valby, før Vilhelm smed Yrsas malerkasse ud af togvinduet. Den havde hun ikke brug for mere, mente hun. Han fik ret. Yrsa Hansen holdt op med at male.

Gennem det meste af det 20. århundrede dominerende mænd kunstscenen. Selvfølge-

lig var der kvindelige malere og billedhuggere, men de synede ikke så meget i mængden, og generelt blev de forbigået og holdt ude af kunstinstitutionen.

Blandt surrealistene var der adskillige kvindelige kunstnere - og adskillige der siden er blevet rehabiliteret. Som det nu sker igen med en udstilling i Gl. Holtegaard om Rita Kernn-Larsen, der netop er åbnet, og en udstilling i Kunstforeningen med samme Rita Kernn-Larsen sammen med Franciska Clausen og Elsa Thoresen, der begynder 15. september

Rita Kernn-Larsen måtte erkende, at det ikke var let at være kvindelig billedkunstner i Danmark, hun søgte derfor til udlandet, først Paris og siden London og Sydfrankrig. Her hendes »Festen« fra 1935, som tilhører kunstmuseet i Tønder. Pressefoto

I stadig accellererende fart supplerede den ene isme efter den anden de andre i det 20. århundrede, og fælles for dem var, at de ofte chokerede publikum og udfordrede konventionerne. Allerede i 1800-tallet havde der været furor over impressionisternes billeder. De blev fulgt af postimpressionisterne som nu for eksempel van Gogh, der frem til begyndelsen af 2019 udstiller i Kunstmuseet Arken. Så ændrede Braque og Picasso maleriet med kubismen. Samtidig opstod ekspressionismen, og så fulgte dadaisme, surrealisme og så videre. Med Paris som et epicenter spredte energien sig som bølger over resten af kontinentet. Blandt de mest kendte surrealistiske var Salvador Dali, Max Ernst og René Magritte. Det var i 1920'erne, som også var årtiet, hvor bevægelsen fik sit manifest skrevet af André Breton. Denne gang gik der lidt længere tid fra Paris til Danmark. Det var først i 1930'erne, man begyndte at kunne tale om en dansk surrealisme, hvis hovedskikkelser er Vilhelm Freddie, Vilhelm Bjerke Petersen og den unge Richard Mortensen. Og de er jo ikke ligefrem kvinder.

Men kvindelige surrealistiske var der - og det er dem, det drejer sig om på henholdsvis Gl. Holtegaard og i Kunstforeningen. Rita Kernn-Larsen udstiller begge steder. Som nævnt i indledningen var mandlige danske kunstnere ikke særlig imødekommende over for deres kvindelige kolleger, og Rita Kernn-Larsen (1904-98) måtte til udlandet, hvor hun i 1929 blev elev hos Fernand Léger og en del af det levende kunstmiljø i Paris. Hun imponerede Léger så meget, at han lod hende assistere sig ved nogle af sine monumentale udsmykninger og skuffede ham så meget desto mere, da hendes billeder blev stadig mere surrealistiske.

Det glædede til gengæld lyrikeren Gustaf Munch-Petersen, der introducerede hende til det danske surrealistmiljø, men hendes store triumfer blev som deltager i de internationale surrealistudstillinger i 1930'erne. Under krigen boede Rita Kernn-Larsen i London og blev en del af det engelske kunstmiljø. Men bombardementet af den britiske hovedstad i 1944 førte til den erkendelse, at virkeligheden var mere surrealistisk end surrealismen. Efter afslutningen af Anden Verdenskrig slog hun sig ned i Sydfrankrig, hvis smukke landskaber inspirerede hende til nogle lyriske, abstrakte malerier.

Udover Rita Kernn-Larsen er der også billeder af to andre kvindelige surrealistiske i Kunstforeningen.

Den ene er Franciska Clausen, som også måtte til udlandet for at slå igennem, Ligesom Rita Kernn-Larsen gik Franciska Clausen (1899-

Elsa Thoresen blev gift ind i dansk surrealisme. Hun dannede i en årrække par med Vilhelm Bjerke Petersen. Her hendes »Klassisk landskab« fra 1937, som tilhører Kunstmuseet Brundlund slot. Pressefoto

Franciska Clausen, »De kolde skuldres land« fra 1932, som tilhører kunstmuseet i Tønder. Titlen er en hentydning til den modetagselse hun fik i den danske kunstverden. Pressefoto

1986) efter et mellemstil i Berlin på Fernand Légers kunsthøjskole i Paris, og også hende blev Fernand Léger begejstret for - så glad faktisk, at han betroede hende at male nogle af sine billeder, som han derefter signerede. Inspirationen fra Léger forlod aldrig Franciska Clausen, før hun i mange år opgav sine ambitioner med kunstneriske eksperimenter for i stedet at blive portrætmaler i Aabenraa.

Ved flere lejligheder forsøgte hun at blive en del af det danske kunstliv, men Danmark var - som hun bemærkede med en billedtitel - de kolde skuldres land. I slutningen af hendes liv blev interessen for hende vakt igen. Hun blev vist på flere udstillinger - og som Sønderjyllands Kunstmuseum har gjort en særlig indsats for Rita Kernn-Larsen, har Kunstmuseet Trapholt i Kolding gjort det for Franciska Clausen.

Elsa Thoresen (1906-94) blev så at sige gift ind i dansk surrealisme. I en årrække dannede hun par med Vilhelm Bjerke Petersen, og da hun ydermere to år i slutningen af 1920'erne gik på et kunsthøjskole i Bruxelles, traf hun den store belgiske surrealist René Magritte. Under Besættelsen måtte Bjerke Petersen og

Hvad er surrealisme?

Lyrikeren André Breton, der i 1924 skrev det surrealistiske manifest, mente, at surrealisme ikke blot var et æstetisk men også politisk anliggende. Surrealismen skulle frigøre mennesket. Verdenskrigen måtte ikke gentage sig. Poesien skulle til magten. Det samme skulle drømme, og Freuds overvejelser over det ubevidste og drømmes betydning lå heller ikke langt tilbage i tiden.

I billederne lagde man derfor også vægt på det ubevidstes indflydelse på kunstværket og arbejdede med automattegninger osv.

Surrealismen omfatter indtil flere af kunstarterne. I billedkunstafdelingen synes et af de karakteristiske træk at være fantasifulde afbilledninger af drømmeagtige scenerier og ansurde sammenstillinger.

En sætning i en bog af 1800-talsdigteren Isidore Duchasse blev nærmest en parole for nogle af surrealistene: »Smuk som det tilfældige møde mellem en symaskine og en paraply på et operationsbord«.

Salvador Dali kom efter nogle år i 1929 også med i André Bretons surrealistiske revolution, men siden smed Breton Dali ud, fordi han var så glad for penge. Breton lavede et anagram over Dalis navn: Avida Dollars.

hun selv flygte til Sverige, hvor de kom i forbindelse med Halmstadgruppen, en kreds af væsentlige svenske malere, der siden 1930'erne havde arbejdet med det surrealistiske maleri. Elsa Thoresen havde amerikanske rødder, og efter sin skilsmisse fra Vilhelm Bjerke Petersen blev hun i USA, og hendes Magritteinspirationerede landskabelige drømmesyner bevægede sig stadig mere i retning af et egentligt abstrakt maleri.

tow@berlingskemedial.dk

»Kvindernes surrealisme – Franciska Clausen, Rita Kernn-Larsen og Elsa Thoresen«

15.9.18 - 20.1.19

Kunstforeningen Gl. Strand

Gl. Strand 48

1202 København K

SOLO: Rita Kernn-Larsen

Kan ses til 13.1.

Gl. Holtegaard

Attemosevej 170

2840 Holte